

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 82/2019-35

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 4. februára 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Mojмира Mamojku a zo sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) prerokoval ústavnú sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], zastúpených obchodnou spoločnosťou Advokátska kancelária Prachová & Partners, s. r. o., Miletičova 21, Bratislava, v mene ktorej koná konateľka a advokátka JUDr. RNDr. Silvia Prachová, pre namietané porušenie ich základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 51 C 160/2014 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] a [REDACTED] na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 51 C 160/2014 p o r u š e n é b o l i .

2. Okresnému súdu Bratislava II prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 51 C 160/2014 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] priznáva finančné zadost'učinenie každému v sume po 500 € (slovom päťsto eur), ktoré je Okresný súd Bratislava II povinný zaplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Bratislava II je povinný uhradiť [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] trovy právneho zastúpenia v sume 415,51 € (slovom štyristopätnásť eur a päťdesiatjeden centov) na účet ich právnej zástupkyne obchodnej spoločnosti Advokátskej kancelárii Prachová & Partners, s. r. o., Miletičova 21, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého konania a s'ťažnostná argumentácia

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 82/2019-13 z 5. novembra 2019 prijal na ďalšie konanie ústavnú s'ťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „s'ťažovatelia“), podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 51 C 160/2014 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

2. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti uviedli, že v napadnutom konaní vedenom pred okresným súdom, v ktorom sú sťažovatelia v procesnej pozícii žalobcov, „o náhradu majetkovej a nemajetkovej škody a uverejnenie ospravedlnenia“ dochádza k zbytočným priet'ahom. Poukázali na to, že od podania žaloby na okresnom súde ubehlo viac ako 5 rokov a napriek opakovaným žiadostiam a urgenciám z ich strany nebolo vo veci do podania ústavnej sťažnosti právoplatne rozhodnuté.

3. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh tiež vyplýva, že okresný súd uznesením č. k. 51 C 160/2014-61 z 11. februára 2016 odmietol podanie sťažovateľov v časti o náhradu škody a nemajetkovej ujmy. Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) na odvolanie sťažovateľov uznesením č. k. 6 Co 251/2016-77 z 22. júna 2016 uznesenie súdu prvej inštancie zmenil tak, že podanie sťažovateľov v časti náhrady škody odmietol. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením č. k. 8 Cdo 14/2017-125 z 28. mája 2018 na základe dovolania sťažovateľov predmetné uznesenie krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Krajský súd následne uznesením č. k. 6 Co 161/2018-131 z 19. septembra 2018 uznesenie okresného súdu č. k. 51 C 160/2014-61 zrušil. Podľa sťažovateľov dôvodom, pre ktoré boli zrušené uvedené rozhodnutia súdov, bolo porušenie ich práva na spravodlivý proces zo strany okresného súdu a krajského súdu.

4. Sťažovatelia podali predsedovi okresného súdu sťažnosti na priet'ahy v konaní z 24. apríla 2019 a 21. augusta 2019. Predsedníčka okresného súdu vo svojich odpovediach z 3. mája 2019 a 9. septembra 2019 vyhodnotila sťažnosti sťažovateľov ako nedôvodné.

5. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, sťažovatelia sú toho názoru, že prejednávaná vec nie je právne ani skutkovo zložitá, meritum predmetnej veci tvorí súčasť bežnej agendy súdov.

6. Sťažovatelia tiež tvrdia, že ich správanie v predmetnom konaní nespôsobilo žiadne priet'ahy, ich postoj možno hodnotiť ako aktívny a súčinnosťný, požadované úkony vykonávali načas a bez zbytočných odkladov.

7. Na základe uvedených skutočností sťažovateľa navrhli, aby ústavný súd v náleze vyslovil, že okresný súd v napadnutom konaní porušil ich základné právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, aby prikázal okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných prietáhov a zaplatiť sťažovateľom primerané finančné zadost'učinenie, každému v sume 10 000 €, ako aj náhradu trov konania.

8. Vec sťažovateľov bola v súlade s čl. X bodom 5 písm. c) Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 26. apríla 2019 do 31. decembra 2019 v znení dodatku č. 1 schváleného 16. októbra 2019 prerozdelená náhodným výberom pomocou technických a programových prostriedkov a pridelená sudcovi spravodajcovi Martinovi Vernarskému. V zmysle čl. II bodov 3 a 5 Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 1. januára 2020 do 31. decembra 2020 bola vec prerokovaná v treťom senáte ústavného súdu v zložení Mojmir Mamojka (predseda senátu) a sudcovia Peter Straka a Martin Vernarský.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a ďalšie podania sťažovateľov

9. Na výzvu ústavného súdu sa podaním sp. zn. Spr 129/2019 z 9. decembra 2019 doručeným ústavnému súdu 10. decembra 2019 vyjadrila k ústavnej sťažnosti predsedníčka okresného súdu, ku ktorému priložila chronologický prehľad jednotlivých úkonov okresného súdu a uviedla:

„... od podania žaloby bolo v konaní nevyhnutné vysporiadať sa s neurčitým petitom žalobcov. Tunajší súd od počiatku súdneho konania postupoval v konaní aktívne v súčinnosti so všetkými subjektmi konania, pričom... dĺžka trvania konania od podania žaloby dňa 16.06.2014 do vrátenia spisu tunajšiemu súdu dňa 21.09.2018 nebola spôsobená nečinnosťou tunajšieho súdu, ale nedostatočne vymedzeným petitom podanej žaloby, ktorú vadu sa súd aktívne snažil odstrániť tak, aby bolo možné v spore riadne pokračovať, spor prejednať a meritórne rozhodnúť. Pokiaľ by aj bolo možné uvažovať o zbytočných prietáhoch v konaní (ako celku), z vyššie uvedeného vyplýva, že odvolacie konanie na Krajskom súde v Bratislave o odvolaní žalobcov proti uzneseniu tunajšieho súdu č.k. 51C/160/2014-44 trvalo takmer 10 mesiacov a následne viac ako 16 mesiacov trvalo

konanie na Najvyššom súde Slovenskej republiky od predloženia veci do rozhodnutia o dovolaní žalobcov proti uzneseniu krajského súdu č.k. 6Co/251/2016-77.

Keďže rozhodnutie krajského súdu zo dňa 19.09.2018, č.k. 6Co/161/2018-131 sa žalobcom podarilo doručiť až dňa 03.12.2018 (pôvodná snaha o doručenie zo dňa 26.09.2019 skončila neúspešne z dôvodu neprevzatia zásielky v odbernej lehote), a nadobudlo tak právoplatnosť až dňa 03.12.2018, súd mohol následne vytýčiť termín pojednávania až na termín 20.03.2019, čo bol najbližší možný voľný termín. Na pojednávaní dňa 20.03.2019 súd vec riadne prejednal s oboma stranami sporu. Žalobca v I. rade pritom opätovne navrhol nariadenie neodkladného opatrenia, avšak znovu zmenil žalobný petit a požiadal o priznanie oslobodenia od platenia súdnych poplatkov. Súd pojednávanie preto odročil na 15.05.2019. Od času odročenia pojednávania súd aktívne a v krátkych lehotách rozhodoval o návrhoch žalobcov prednesených na pojednávaní. Uznesením zo dňa 08.04.2019, č.k. 51C/160/2014-210 zamietol návrh žalobcov na nariadenie neodkladného opatrenia a uznesením zo dňa 10.04.2019, č.k. 51C/160/2014-221 pripustil zmenu žalobného petitu v zmysle návrhu žalobcov.

Žalobca v I. rade následne podal na súd opätovne dňa 23.04.2019 návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, dňa 03.05.2019 podal odvolanie voči uzneseniu č.k. 51C/160/2014-210 a opätovne podaním doručeným súdu dňa 09.05.2019 zmenil žalobný petit.

Na pojednávaní dňa 15.05.2019 súd vec riadne prejednal s oboma stranami sporu, avšak pojednávanie bolo nevyhnutné (opäť) z dôvodu návrhu žalobcov na výsluch svedkov ako aj z dôvodu podaných ďalších procesných návrhov žalobcov odročiť, a to na termín 06.09.2019. Následne tunajší súd uzneseniami zo dňa 20.05.2019, č.k. 51C/160/2014-365 a 51C/160/2014-369 zamietol návrh žalobcov na nariadenie neodkladného opatrenia a pripustil zmenu žaloby v súlade s návrhom žalobcov. Uznesením zo dňa 21.05.2019 č. k. 51C/160/2014-372 súd nepriznal žalobcom oslobodenie od súdnych poplatkov. Keďže žalobcom vznikla v súvislosti s podanými návrhmi na nariadenie neodkladných opatrení poplatková povinnosť, súd uzneseniami vyrubil žalobcom súdne poplatky v súlade s príslušnými ustanoveniami zákona o súdnych poplatkoch, voči ktorým podali žalobcovia sťažnosť. Vzhľadom na skutočnosť, že súd ich návrhy na nariadenie neodkladných opatrení zamietol, podali voči vyššie uvedeným uzneseniam žalobcovia odvolania. Za týchto

okolností bol súd nútený zrušiť nariadený termín pojednávania na deň 06.09.2019 a považoval za potrebné bezodkladne predložiť vec Krajskému súdu v Bratislave na rozhodnutie o podaných odvolaniach. Žalobcovia podali odvolania voči rozhodnutiam súdu o návrhoch na nariadenie neodkladných opatrení, ktorým samotný Civilný sporový poriadok priznáva prioritné postavenie z hľadiska potreby ich bezodkladného rozhodovania. Predloženie spisu krajskému súdu tak bolo podľa názoru súdu plne v súlade so zásadou hospodárnosti konania ako aj s princípom právnej istoty.

Krajský súd v Bratislave o podaných odvolaniach žalobcov rozhodol uznesením zo dňa 30.09.2019, č.k. 3Co/166/2019-459 tak, že napadnuté uznesenia súdu prvej inštancie č.k. 51C/160/2014-210 a 51C/160/2014-365, potvrdil. Spis bol tunajšiemu súdu vrátený na ďalšie konanie dňa 15.10.2019, pričom zákonná sudkyňa vytýčila nasledujúci termín pojednávania na najbližší voľný termín dňa 17.01.2020.

Žalobcovia vo svojej ústavnej sťažnosti síce poukazujú na skutočnosť, že meritum predmetnej veci tvorí súčasť bežnej agendy súdov, z hľadiska otázky skutkovej a právnej zložitosti sporu, je však potrebné uviesť, že podľa názoru súdu nejde o jednoduchý spor, nakoľko žalobcovia žiadajú jednak náhradu škody ako aj nároky z titulu ochrany osobnosti, pričom od počiatku podania žaloby na súd bol v konaní neurčitý petit, ktorý žalobcovia nielenže na podklade opakovaných výziev súdu dostatočne nešpecifikovali, ale po návrate veci tunajšiemu súdu z najvyššieho súdu pravidelne menili a to bez náležitého skutkového odôvodnenia požadovaných nárokov. Uvedené priamo súvisí aj s problematikou prekážok ďalšieho postupu súdu podľa § 161 a nasl. Civilného sporového poriadku a prietahov v konaní, ktoré podľa názoru súdu spôsobili žalobcovia. Pokiaľ nemá súd v konaní ustálený žalobný návrh, teda riadne definované čoho sa žalobcovia v konaní domáhajú, nemôže v konaní riadne pokračovať a tým pádom ani rozhodnúť vo veci samej. Na každom pojednávaní vykonanom v roku 2019 žalobcovia navrhli zmenu petitu a navrhli nariadenie neodkladného opatrenia. O uvedených procesných návrhoch žalobcov súd musel následne rozhodovať, pričom voči uzneseniam o návrhoch žalobcov na nariadenie neodkladných opatrení podali žalobcovia zakaždým odvolanie. Za takejto procesnej situácie nebolo možné rozhodovať o veci samej, naopak bolo nevyhnutné vysporiadať sa so vzniknutou procesnou situáciou za účelom zachovania práva strán sporu na spravodlivý proces a zachovania princípu právnej istoty. Bolo tak potrebné zrušiť termín pojednávania nariadený

na 06.09.2019 a predložiť vec Krajskému súdu v Bratislave na rozhodnutie o podaných odvolaniach žalobcov. Súd si je vedomý celkovej dĺžky tohto konania, tá je však daná aj prístupom žalobcov k sporovej veci, neustálym podávaním procesných návrhov v konaní, pre ktoré sa v sporovej veci pravidelne menia, okrem procesných, aj skutkové okolnosti a tie následne ovplyvňujú aj priebeh a dĺžku súdneho konania ako takého. Je jednoznačne v záujme súdu vec prejednať a rozhodnúť v čo najkratšom možnom čase v súlade so zásadou hospodárnosti konania, je však potrebné uviesť, že vzhľadom na vyššie uvedené má na dĺžku konania vplyv najmä správanie žalobcov, ktorí síce sú v konaní procesne aktívni, je však potrebné rozlíšiť procesnú aktivitu, ktorá vplyva efektívne na prebiehajúci súdny spor a procesnú aktivitu, ktorá spôsobuje zbytočné obštrukcie v konaní. Súd žiadnym spôsobom nepopiera právo žalobcov domáhať sa ochrany svojich práv žalobou na všeobecnom súde, je však názoru, že žalobcovi ako strane sporu, ktorá iniciuje začatie sporového konania, by malo byť zrejmé, čoho sa svojou podanou žalobou mieni v konaní domáhať (pričom pravidelné návrhy žalobcov na zmenu petitu túto domnienku nepotvrdzujú) a následne postupovať v konaní tak, aby o žalovaných nárokoch mohlo byť v čo najkratšom možnom čase rozhodnuté.

Pokiaľ ide o otázku prietahov v konaní, ktoré boli spôsobené súdom, v tejto súvislosti súd odmieta, že by dĺžka prebiehajúceho sporového konania bola spôsobená prietahmi tunajšieho súdu. Od podania žaloby súd postupoval aktívne a v súčinnosti s oboma sporovými stranami, pričom svoje procesné úkony vykonával v primeraných a objektívne možných lehotách. Ak by aj bolo v konaní pred ústavným súdom konštatované, že v predmetnom sporovom konaní došlo k prietahom, ktoré boli spôsobené súdom, je potrebné vziať do úvahy aj odvolacie konanie na Krajskom súde v Bratislave o odvolaní žalobcov proti uzneseniu tunajšieho súdu č.k. 51C/160/2014-44 v trvaní takmer 10 mesiacov ako aj konanie na Najvyššom súde Slovenskej republiky v trvaní viac ako 16 mesiacov od predloženia veci do rozhodnutia o dovolaní žalobcov proti uzneseniu krajského súdu č. k. 6Co/251/2016-77.

Tunajší súd samozrejme nie je oprávnený hodnotiť postup funkčne nadriadených súdov z hľadiska prietahov konaní, v žiadnom prípade však nemožno ich procesný postup pripisovať na ťarchu tunajšiemu súdu z hľadiska celkovej doby trvania sporového konania.

Som tohto názoru, že postup súdu je plne v súlade s požiadavkami Civilného sporového poriadku za účelom zachovania práva na spravodlivý proces všetkých subjektov konania a zachovania zásady hospodárnosti konania. Len po vykonaní všetkých zákonom predpokladaných procesných úkonov za účelom ustálenia žalobného návrhu a vysporiadania sa so všetkými procesnými návrhmi žalobcov v konaní, bude možné vo veci ďalej pokračovať a rozhodnúť vo veci samej.“

10. Predsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení zároveň vyslovila súhlas s upustením od ústneho pojednávania v danej veci v zmysle § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

11. K vyjadreniu predsedníčky okresného súdu zaujala na základe výzvy ústavného súdu stanovisko aj právna zástupkyňa sťažovateľov. Táto vo svojom podaní doručenom ústavnému súdu 20. decembra 2019 uviedla, že vyjadrenie predsedníčky okresného súdu sťažovateľa považujú za účelové s cieľom vyhnúť sa zodpovednosti za postup okresného súdu v napadnutom konaní. Pokiaľ ide o poukaz predsedníčky okresného súdu na dĺžku konaní pred krajským súdom a najvyšším súdom, konštatovali, že nebyť nesprávneho postupu okresného súdu, nemuseli by použiť opravné a mimoriadne opravné prostriedky. Napokon zdôraznili celkovú dĺžku napadnutého konania a skutočnosť, že v ňom nebolo právoplatne rozhodnuté.

12. Právna zástupkyňa sťažovateľov zároveň vyslovila súhlas s upustením od ústneho pojednávania v konaní o prijatej ústavnej sťažnosti v zmysle § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

13. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania v danej veci, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Relevantná právna úprava a judikatúrne východiská ústavného súdu

14. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

15. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

16. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

17. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

18. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

19. Sťažovatelia sa svojou ústavnou sťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, pričom k porušeniu sťažovateľmi označených práv malo dôjsť postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

20. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

21. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

22. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľov.

IV.

Posúdenie vecí ústavným súdom

23. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

24. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z čl. 17 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“), ktorý určuje, že súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania

strán sporu a iných osôb, ďalej z § 157 ods. 1 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania (obdobne predtým § 6 a § 100 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku účinného do 30. júna 2016).

25. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd vo vzťahu k napadnutému konaniu okresného súdu uvádza, že posudzovanú záležitosť možno považovať po vecnej aj právnej stránke za zložitejšiu. Sťažovatelia žiadajú jednak náhradu škody, ako aj nároky z titulu ochrany osobnosti, pričom spočiatku bol v napadnutom konaní neurčitý petit, teda nebolo zrejmé, čoho sa sťažovatelia presne domáhajú a bolo potrebné ustáliť samotný predmet napadnutého konania. Na uvedené skutočnosti ústavný súd nemohol neprihliadnuť pri určení výšky finančného zadosťučinenia.

26. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prietáhov v napadnutom konaní, bolo správanie sťažovateľov ako žalobcov v tomto súdnom konaní. Ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia čiastočne tiež prispeli k doterajšej dĺžke napadnutého konania, a to už uvedeným neurčitým petitom, ako aj jeho viacerými zmenami. Z predloženého súdneho spisu tiež vyplýva, že sťažovatelia viackrát neprevzali zásielky im adresované zo strany okresného súdu v odbernej lehote.

27. Pokiaľ okresný súd poukazuje na procesnú aktivitu sťažovateľov a spomaľovanie priebehu napadnutého konania neustálym podávaním procesných návrhov, ústavný súd podotýka, že využitie možností daných sťažovateľom procesnými predpismi na presadzovanie a uplatňovanie ich práv v súdnom konaní môže síce spôsobiť predĺženie priebehu konania, nemožno ho však kvalifikovať ako postup, ktorého dôsledkom súzbytočné prietahy (m. m. I. ÚS 31/01).

28. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných prietáhov v doterajšom priebehu konania. Postup okresného súdu sa v úvodnom štádiu žalovaného konania sústredil na odstránenie nedostatkov, ktoré podanie sťažovateľov podľa jeho názoru vykazovalo. Okresný súd preto 24. júna 2014 vyzval sťažovateľov na doplnenie neúplného podania. Hoci samotný okresný súd vo vyjadrení k ústavnej

sťažnosti tvrdí, že sťažovatelia „svoju neúplnú žalobu nedoplnili v zmysle vyššie uvedeného uznesenia tunajšieho súdu zo dňa 24.06.2014“, rozhodoval v októbri 2014 o žiadosti sťažovateľov na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov. Jeho uznesenie č. k. 51 C 160/2014-44 z 20. októbra 2014 v tejto parciálnej otázke viedlo sťažovateľov k podaniu odvolania, a tak bolo potrebné spis predkladať krajskému súdu (17. decembra 2014), ktorý rozhodol 31. augusta 2015 o potvrdení prvoinštančného uznesenia. Až následne po zaplatení súdneho poplatku (február 2016) okresný súd uznesením č. k. 51 C 160/2014-61 z 11. februára 2016 podanie sťažovateľov odmietol.

29. V chronologicky popísanom postupe vidí ústavný súd neefektívnu činnosť okresného súdu, ktorý venoval časové úsilie rozhodovaniu o oslobodení od súdneho poplatku, hoci bol zjavne presvedčený o takej miere neurčitosti podania sťažovateľov, že ho to neskôr viedlo k jeho odmietnutiu. Efektívnym sa v takýchto procesných okolnostiach javilo odmietnutie podania bez potreby rozhodovania o poplatkovej povinnosti sťažovateľov, keďže ani jej splnenie po časovo pomerne náročnom čiastkovom rozhodovacom procese nemohlo podľa názoru okresného súdu viesť k meritórnemu prejednaniu podaním uplatnených hmotných práv.

30. Z obsahu predloženého súdneho spisu a prehľadu jednotlivých úkonov okresného súdu ďalej taktiež vyplýva, že krajský súd uznesením č. k. 6 Co 161/2018-131 z 19. septembra 2018 zrušil uznesenie okresného súdu z 11. februára 2016 vydané v napadnutom konaní o odmietnutí podania sťažovateľov zo 14. júna 2014 doplneného podaním z 19. júla 2014 v časti o náhradu škody a nemajetkovej ujmy. Dôvodom predmetného rozhodnutia krajského súdu bolo, že pre odmietnutie uvedeného podania sťažovateľov neboli splnené zákonné podmienky, a tým okresný súd znemožnil sťažovateľom, aby uskutočňovali im patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. K uvedenému rozhodnutiu krajský súd dospel až potom, ako jeho pôvodné rozhodnutie č. k. 6 Co 251/2016-77 z 22. júna 2016 bolo najvyšším súdom po šestnásťmesačnom konaní zrušené pre nepreskúmateľnosť a znemožnenie uskutočňovania procesných práv sťažovateľov. Z uvedených skutočností vyplýva nesprávna a nesústredená činnosť okresného súdu, ktorá v okolnostiach danej veci prispela k priet'ahom v napadnutom konaní.

31. Nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou (dohovorom) zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa s'ťažovateľ na neho obrátil s návrhom, aby o jeho veci rozhodol (m. m. I. ÚS 688/2014).

32. Ústavný súd sumárne k tretiemu kritériu posudzovania eventuálnych priet'ahov v konaní uvádza, že hoci sa v postupe okresného súdu nevyskytli dlhotrvajúce obdobia pasivity (úplnej nečinnosti), jeho neefektívny a nesústredený postup, ktorý si vyžadoval podávanie opravných prostriedkov s'ťažovateľov a následné rozhodovanie vyšších súdov, významne prispel k tomu, že prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo až 20. marca 2019, teda takmer 5 rokov po začatí konania. Popísaný výsledok je z pohľadu ústavného súdu ústavne neudržateľný.

33. Pravda, ústavný súd neopomína, že pokiaľ ide o procesnú aktivitu s'ťažovateľov, podľa ustálenej judikatúry neznáša v dôsledku uplatnenia procesných práv účastníkom konania zodpovednosť za predĺženie konania oprávnená osoba, ale zodpovednosť v takomto prípade nemožno pripísať ani štátnemu orgánu konajúcemu vo veci (III. ÚS 242/03, IV. ÚS 218/04).

34. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že doterajším postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva s'ťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

V.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadost'učinenia

35. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

36. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľov, mu prikázal, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 51 C 160/2014 konal bez zbytočných prietáhov, pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľov právoplatne skončená.

37. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

38. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

39. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

40. Podľa § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva a slobody sťažovateľa, je povinný sťažovateľovi priznané finančné zadosťučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

41. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadali o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia každému v sume 10 000 €, čo odôvodnili predovšetkým celkovou dĺžkou napadnutého konania, rozsahom zásahu do ich práv a z toho plynúcich dôsledkov.

42. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

43. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

44. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným súdom, ako aj na jeho nesprávnu a nesústredenú činnosť, berúc do úvahy predmet konania na okresnom súde, právnu a faktickú zložitosť veci, správanie sťažovateľov, ako aj všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd považoval priznanie sumy 500 € pre každého zo sťažovateľov za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde.

45. Ústavný súd pritom prihliadol aj na to, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je zmiernenie nemajetkovej ujmy, nie prípadná náhrada škody (napr. II. ÚS 67/03).

VI.

Trovy konania

46. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom.

47. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

48. Ústavný súd priznal sťažovateľom trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátkou pozostávajúce z odmeny advokátky, a vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 3 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby 1/6 z výpočtového základu.

49. Základom pre výpočet náhrady za úkon právnej služby je v danom prípade priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2018 v sume 980 €. Ústavný súd priznal sťažovateľom náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2019 (príprava a prevzatie veci, písomné vyhotovenie sťažnosti) po 163,33 €.

50. Vzhľadom na to, že právna zástupkyňa zastupovala dve osoby, v zmysle § 13 ods. 2 vyhlášky sa základná sadzba tarifnej odmeny zníži o 50 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb. Vychádzajúc z uvedeného, hodnota jedného spoločného úkonu právnej služby v tomto prípade predstavuje sumu 163,33 €. Ďalej má právna zástupkyňa sťažovateľov nárok aj na náhradu režijného paušálu 9,80 € za jeden úkon podľa vyhlášky. Právna zástupkyňa je zároveň platiteľkou dane z pridanej hodnoty, preto sa odmena a náhrady zvyšujú podľa § 18 ods. 3 vyhlášky o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 %. Náhrada trov konania, ktorú ústavný súd priznal sťažovateľom, spolu takto predstavuje sumu 415,51 €.

51. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

52. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. februára 2020

Mojmír Mamojka
predseda senátu